

ความยุติธรรมคืออะไร

พรพิพา บรรทมลิ่นซึ

บัณฑิตวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(Social Justice) จึงมุ่งหมายเพื่อความอยู่รอดของสังคม ซึ่งหลักการนี้จะเข้าไปมีส่วน ในกลไกของระบบสังคม ในทางเศรษฐกิจการศึกษา การเมือง โดยเฉพาะในกฎหมาย หลักของความยุติธรรม จะปรากฏในกฎหมาย ของรัฐ ซึ่งถือเป็นความจำเป็นของสังคมบังคับ ให้ใช้ บังคับบุคคลในสังคมให้ได้หลักแห่งความยุติธรรมร่วม กัน จนมีคำกล่าวที่ว่า ความยุติธรรมเป็นสิ่งที่ปรากฏ ในลักษณะของ ความยุติธรรมตามกฎหมาย (Justice under Law)

๑. ความสัมพันธ์ของ ระบบการปกครอง กับหลักแห่งความยุติธรรม

โครงสร้างสังคมเท่าที่ปรากฏในบังคับนั้น มีรูปแบบของการปกครองโดยลักษณะ ซึ่งรูปแบบของการปกครองที่ต่างกัน จะมีผลต่อความหมายของ “ความยุติธรรม” ในรูปของการตัดความหมายการใช้ความยุติธรรม และการอธิบายในแนวที่ต่างกัน

ในระบบสังคมแบบ ประชาธิปไตย เน้นความสำคัญในเรื่องการให้สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาคแก่ บุคคลในสังคม ในฐานะเป็นสมาชิกของรัฐอย่างเท่าเทียมกัน การลิตรอนสิทธิ เสรีภาพ จึงถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ยุติธรรม (Injustice) ดังนั้น ความยุติธรรมที่เกิดจากแนวความคิดของโครงสร้างระบบการปกครองในแนว นี้จะยึดหลักในการอธิบาย ความยุติธรรม ในรูปของการให้สิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาค แก่สมาชิกของรัฐ ในกิจกรรมต่างๆ กฎหมายจะมีบทบาทในการให้หลักประกัน แก่หลักแห่งความยุติธรรมที่ยึดหลักการเรื่อง สิทธิ เสรีภาพ และเสมอภาคเหมือนกันที่ อาริสโตเตล (Aristotle) “ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง การเมือง (Politics) ว่า “ประชาธิปไตยที่เรียกว่า ‘บริสุทธิ์สุด’ ได้แก่ ระบบที่ยึดอุดมความเสมอภาคเป็นทั้ง โดยนัยน์ คนยากจน หรอรำรวยจะอยู่ภายใต้กฎหมายของรัฐโดยเท่าเทียมกัน และอำนาจทางสูงสุดของรัฐนี้ ประชาชนย่อมมีส่วนที่จะมี และใช้โดยเสมอหน้ากัน”^๒

ในระบบสังคมนิยมแบบ นาร์กิสม์ ความยุติธรรมทางสังคมเป็นผลจากการระบบเศรษฐกิจ ในสังคม

ประชาธิปไตย การให้เสรีภาพ สิทธิแก่ประชาชน ทำให้เกิดเศรษฐกิจแบบทุนนิยม (Capitalism) จากระบบเศรษฐกิจแนว ที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำกันในเมือง รายได้ รายได้หรือผลประโยชน์ของนายทุนไม่สัมพันธ์ กับกรรมกร ในเมืองการกระจายตัวส่วนรายได้มีความแตกต่างระหว่างแรงงานกับแรงงานสมอง ด้วยเหตุนี้ ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม นำไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ในความคิดของนาร์กิสเพื่อแก้ไขหลักการนี้ รัฐจะเข้าควบคุมกิจการทั้งหมด สมนาคีของรัฐจะ stemming ออกกันหมด ทุกคนทำงานเพื่อรัฐ ไม่มีการแบ่งชั้น จะเกิดรูปแบบของ “ความยุติธรรม” ในเมืองของสังคมที่ปราศจากชั้นชั้น

เนื้อหาที่สูงสุดของระบบสังคมนิยมในทรรศนะของนาร์กิส คือความพยายามในการสร้างให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคลให้มากที่สุด ถือเป็นหลักความยุติธรรมที่เป็นผลจากการปกครองลักษณะ เสรีประชาธิปไตยให้เสรีภาพมากจนเกิดความไม่เท่าเทียมกัน ในทางสังคม นาร์กิสบังคับให้เสรีภาพของปวงชนในการแสวงหาทรัพย์สิน มิให้เกิดการแบ่งชั้น ทุกคนทำงานเพื่อรัฐ เสรีประชาธิปไตยถือหลักสิทธิ เสรีภาพ เสนอภาก เป็นแนวทางของความยุติธรรม นาร์กิสคือหลักความยุติธรรมที่การให้ความเท่าเทียมแก่สมาชิกของรัฐไม่มีการแบ่งชั้น ไม่มีความไม่เท่าเทียมกันในทรัพย์สิน สิทธิ เสรีภาพ รัฐจะเป็นผู้กำหนดขอบเขตของเสรีภาพ สมาชิกในรัฐจะได้รับหลักประกันทางสังคม โดยรัฐเป็นผู้มอบให้ และหลักประกันที่รัฐมอบให้ถือว่ามีความยุติธรรม

ความยุติธรรมจึงมีความสัมพันธ์กับลักษณะสังคม สังคมที่มีรูปแบบการปกครองต่างกัน จะอธิบายเนื้อหาของความยุติธรรมต่างกัน รัฐเป็นเครื่องมือของมนุษย์ ในการใช้หลักแห่งความยุติธรรมและหลักการเรื่องความเสมอภาคอย่างหน้าจิของการอธิบาย “หลักการแห่งความยุติธรรม” ความเท่าเทียมกันเป็นเสมือนหนามหัว แต่ละสังคมต่างอ้างหลักการว่า เป็นสังคมที่ให้ความเท่าเทียมแก่สมาชิกในรัฐมากที่สุด

^๒ Charles M. Sherover (ed.), *The Development of the Democratic Idea*, (Washington : Washington Square Press, 1968) p. 14.

๒. หลักแห่งความเสมอภาค

กับทฤษฎีความยุติธรรมทางสังคม

ความเสมอภาค (Equality) คือว่า เป็นหัวใจของทฤษฎีความยุติธรรมทางสังคม ความเสมอภาคในที่หมายถึงความเท่าเทียมกันในการปฏิบัติต่อทุกคน ในทุกกรณีให้ปฏิบัติต่อทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน แม้ว่าในบางกรณี จะมีความเหมาะสมที่จะไม่ปฏิบัติต่อนักคดีอย่างไม่เท่าเทียมกันก็จะต้องละเว้นเสีย^๔

ในสภาพสังคมปัจจุบัน ตามข้อเท็จจริง บุคคลไม่ได้มีความเท่าเทียม หรือไม่ได้รับการปฏิบัติต่อ กันอย่างเท่าเทียมกัน แม้ว่ากฎหมายจะให้การรับรองและคุ้มครองความเสมอภาคแก่บุคคลในด้านต่าง ๆ แต่ก็ยังคงปรากฏเค้าความไม่เสมอภาค ในแง่ของสถานภาพทางสังคม (social status) ในอันทางการเมือง ฯลฯ

จากความไม่เสมอภาคที่พบในสังคม จะส่งผลไปยังทฤษฎีความยุติธรรมทางสังคม ในแง่ที่ว่า กับปรัชญาสังคม พยายามที่จะหาจุดเชื่อมโยงให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคมให้อยู่ที่สุดในทุกแง่ เป็นการปฏิวัติรูปแบบของโครงสร้างสังคม อันจะยังผลให้เกิดสังคมที่มีดุลยภาพในเรื่องชนชั้น การศึกษา สถาศติการด้านสาธารณสุข ฯลฯ หาหลักการที่จะสร้างสังคมที่มีดุลยภาพระหว่างผู้ปกครองกับประชาชน คุณมีกับคนชนชั้น หลักการดังกล่าว จะถือได้ว่าเป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยรูปแบบของโครงสร้างสังคม อันจะนำไปสู่การสร้างความยุติธรรมทางสังคมให้บังคับขึ้นได้ในทางปฏิบัติ

การวางแผนการของความยุติธรรมนั้น นอกจากราษฎร์แล้ว ยังมีรูปแบบของการปกครองแล้ว ยังต้องพิจารณาจากจุดประสงค์(purpose) ความต้องการ(need) ของสังคมนั้น ๆ ด้วย ซึ่งหลักการจะไปปรากฏอยู่ในกฎหมายเพื่อใช้บังคับอีกด้วย

๒.๑ หลักความยุติธรรมทางสังคม ตามทรรศนะแบบประโยชน์นิยม

ประโยชน์นิยม (Utilitarianism) นี้สมมุติฐานว่ามนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการแสวงหาความสุข ดังนั้น เบนเซม (Bentham) จึงคิดว่า สังคมน่าจะให้สิ่งที่ดีที่สุด (greatest good) แก่คนจำนวนมากที่สุด

(greatest number) ในกฎหมาย ความพยายามในการแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุด ที่จะเป็นประโยชน์แก่คนทุกระดับ ถ้าในแบบเศรษฐศาสตร์ มุ่งพิจารณาจากรายได้ของประชากร ซึ่งถ้าเทียบตามหลักการของประโยชน์นิยมแล้วน่าจะให้ทุกคนมีรายได้เท่าเทียมกัน ทุกคนจะได้สร้างความพึงพอใจจากการแสวงหาความสุขได้เท่ากันทุกคน เป็นหลักการของความยุติธรรมในทรรศนะแบบประโยชน์นิยม^๕

หลักการนี้ไม่กล่าวถึงเจตนาหรือความสนใจของคนในสังคม จุดสำคัญอยู่ที่ต้องให้ผลที่จะสร้างสังคมที่ก่อให้เกิดความสุข แก่ประชาชนกันบว่าถูกต้อง และความสุขนั้นต้องเป็นความสุขระหว่างบุคคล เพราะมนุษย์โดยธรรมชาติพยายามแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุด ให้ได้มากที่สุด ถ้าจะต้องสูญเสียสิ่งใดไปก็คิดว่าสูญเสียให้น้อยที่สุด ความต้องการของคน ๆ หนึ่ง เมื่อไปในลักษณะนี้ ถ้าเอากันหลายคนมารวมกันเป็นสังคม ความต้องการของสังคมจะมุ่งไปสู่สิ่งเดียวกัน พยายามแสวงหาสิ่งที่ดีที่สุด และสูญเสียไปน้อยที่สุด หากจะได้รับมาแต่ในเบื้องตนและสูญเสียต่อไปในอนาคตย่อมไม่น่าประคณ่าเท่ากันสักเท่าไร ยังไนที่ในเบื้องตนและอนาคต เมื่อเป็นเหตุนั้นประโยชน์นิยมจึงถือหลักการที่ว่า แสวงหาความสุขที่ดีที่สุด ให้แก่คนจำนวนมากที่สุด ก่อให้เกิดความสุขที่ควรที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

รูปแบบการปกครองจะเป็นอย่างใด ประโยชน์นิยมไม่สนใจ ถ้าระบบการปกครองไม่สามารถแสวงหาความพึงพอใจตามที่เข้าปรารถนา หรือให้ความยืดหยุ่นดีในปริมาณสูงสุดแก่ประชาชน ให้อิสระกับสังคมที่ดี โดยไม่คำนึงถึงความสามรถ ประสิทธิภาพในการทำงาน เพื่อบรรลุถึงเป้าหมายในการแสวงหาความสุข แต่เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการแสวงหาความสุข

บัญญาอยู่ที่ว่า ทฤษฎีประโยชน์นิยมไม่คำนึงถึงประสิทธิภาพความสามรถในการทำงานของบุคคลในสังคม ดังนั้น การจะให้บุคคลมีรายได้เท่าเทียมกันย่อมเป็นไปไม่ได้ โดยเฉพาะรูปแบบของสังคมที่รายได้ของ

^๔ Steven Lukes op. cit., p. 97

^๕ John Rawls, A Theory of Justice. (London : Oxford University Press, 1972), p. 182

บุคคลด้วยจากประสีพิธิภาพ ความสามารถในการทำงาน อย่างเช่นในสังคมแบบประชาธิปไตย เมื่อเป็นดังนั้น ข้อมูลเป็นไปไม่ได้ตามหลักการที่จะให้ความเสมอภาคเท่า เที่ยมกันในด้านรายได้ เพื่อทุกคนจะได้แสวงหาความ สุขอย่างเท่าเทียมกัน เพราะโครงสร้างระบบเศรษฐกิจ เป็นแบบเสรี เป็นโอกาสในด้านการประกอบอาชีพมีการ แข่งขัน ผลประโยชน์ขึ้นกับระดับความสามารถของแต่ละบุคคล

หลักความยุติธรรมทางสังคมแบบประโภชน์นิยม ในศรสนะของมิลล์ (Mill) เป็นแบบประโภชน์นิยมทาง (Universal Utilitarianism) เพราะไม่ได้เป็นประโภชน์ สุขเฉพาะผู้กระทำ แต่การกระทำที่จะเรียกว่าอุตสาหกรรม ต้องเป็นการกระทำที่ทุกคนอาจจะได้ผล แห่งความสุขหรือประโภชน์จากการกระทำการที่รวมทั้งตัวผู้ กระทำด้วย

มิลล์ เชื่อว่าในสังคมที่มีการแบ่งส่วนภาพของ บุคคลในสังคมออกเป็นชนชั้นต่างๆ ทำให้เราไม่สามารถ หนีความไม่เสมอภาคในด้านต่างๆ ไปได้ ยิ่งในประ เทศที่มีการแบ่งบุคคลออกเป็นคนรวย และคนจน การ สาธารณูปโภคที่รู้สึกอบอุ่นให้ แม้ในสังคมแบบประชา ติปัจจัยจะตกอยู่ในมือของคนรวย อำนาจทางการเมือง ภัยลัจฉ์ต่างๆ จะอยู่ในมือของคนร่ำรวยทั้งสิ้น มิลล์จึง เสนอว่าสังคมต้องการรัฐบาลที่จะควบคุมไม่ให้มุนุษ ให้แรงปรารอนนกินของเขต รัฐบาลที่จะให้หลักประกัน ในการสร้างความยุติธรรมทางสังคมได้ และรัฐบาล ที่ดูแลทรัพย์สินของมิลล์อย่างดี แทนชั้นประชานแบบ ผู้เดือก ผู้แทนนี้หน้าที่ร่วงบัญญัติและมีสิทธิออกดตอน สามาชิกในองค์การ ได้ โดยวิธีนี้เท่ากับให้ประชาชน ปกครองกันเอง โดยผ่านระบบผู้แทน ผลประโยชน์ จะไปสู่คนต่อไปอยู่ของประเทศ ประชานจะเป็น ทั้งผู้ถูกปกครองและผู้ปกครอง ซึ่งจะเข้ามายุ่ง ผลประโยชน์ขัดแย้งกัน สถาเดตุที่ต้องมีรัฐบาลที่ดี ด้วยเหตุผลที่ว่า รัฐบาลที่ดีจะมีความสามารถที่เพื่อให้เกิด ประโภชน์สุขที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด

มิลล์ เสนอหลักการว่าด้วยคุณภาพ (Quality) นิใช่ปริมาณ (Quantity) ถ้าคิดจากปริมาณความสุขของ คนกับสุกร จะไม่ต่างกัน

แต่บุคหาระองคุณภาพที่สูงสุดก็อะไร จังตัด สินได้อย่างไรว่าสิ่งใดมีคุณภาพดีที่สุด เช่น สมมติว่า เรากำหนดจุดหมายทางการศึกษาไว้ จะให้เด็กได้รับสิ่ง นี้มีคุณภาพที่สุด ระหว่างการสร้างตึกเรียน ปัจจุบัน การ สอน ฯลฯ อะไรก็จะส่งผลกระทบสูงสุด ทั้งๆ ที่เราเอง ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าคุณภาพที่ก่อให้เกิดความสุขสูงสุดคือ อะไร ถ้าใช้ประโยชน์มาตัดสินคุณภาพ ก็หลักเรื่อง ปริมาณไม่พื้น เพราะความมีประโยชน์เป็นเรื่องของคุณ ค่า ทำให้ต้องใช้ปริมาณเป็นตัวตัด เช่น การสร้างตึกมี ประโภชน์ ๑๐ หน่วย การซื้อปัจจัยการสอนมีประโภชน์ ๕ หน่วย ดังนั้นการสร้างตึกเรียนมีประโภชน์กว่าการ ซื้อปัจจัยการสอน

ในการเมืองฯ อาจมองเห็นชัด แต่สภาพสังคม ปัจจุบัน มีหน่วยงานที่ซับซ้อน ตัวการตัดสินมีมาก การ จ่ายแยกแยกว่าสิ่งใด คือสิ่งที่จะก่อให้เกิดประโภชน์สุข แก่คนจำนวนมากที่สุด จะทำได้ยาก

นิโคลัส เรสเซอร์ (Nicholas Rescher) วิเคราะห์ หลักความยุติธรรมแบบประโภชน์นิยมว่ามีหลักการเดียว แต่มีสองเกณฑ์ หมายถึงทางด้านปฏิบัติต้องแยกหลักการ โดยคำนึงถึงคนจำนวนมากที่สุด (ปริมาณ) หรือมุ่ง พิจารณาที่ (คุณภาพ) การให้สิ่งที่ดีที่สุด หลักการใด หลักการหนึ่ง จึงจะมีความเป็นไปในทางปฏิบัติ^๖

ตามหลักเศรษฐศาสตร์ คุณภาพกับปริมาณทำได้ แต่ต้องขึ้นกับการลงทุนหรือต้นทุน ถ้าใช้หลักการแยก จ่ายเข้ามาเป็นหลักด้วย คุณภาพดีปริมาณน้อยลง ถ้า คุณภาพดีอย่างปริมาณจำนวนมากตามอัตราส่วนที่กันเงิน ลงทุนเป็นตัวกำหนด แต่เงินลงทุนนี้จึงจำกัดสำหรับน้ำ หน่วยหรือต่อประสงค์ในการจัดการ เพราะฉะนั้นจะ ต้องเลือกเอาคุณภาพหรือปริมาณอย่างใดอย่างหนึ่ง โดย พิจารณาจากต้นทุน หรือเงินลงทุนเป็นตัวกำหนด

^๕ คู่เพิ่มเติมใน Grame Duncan, Marx and Mill : Two Views of Social Conflict and Social Harmony, (U.K. : Cambridge University Press, 1973)

^๖ Wilfrid Sellars and John Hospers, Reading in Ethical Theory, (New York : Meredith Press, 2nd ed. 1970). p. 597.

ดังนั้น ในทางปฏิบัติ การให้ส่งทบทดสอบแก่กันจำนวนมากที่สุดทำได้ถ้าวัดคุณภาพ (Resource) มีไม่จำกัด ยกตัวอย่างเช่น ถ้าวัดคุณภาพมีจำนวน ๑๐ หน่วย จะจากเจ้าวัดคุณภาพให้แก่กันจำนวนมากที่สุด คุณภาพของวัดคุณภาพนี้ต้องด้อยลง จึงจะสามารถแบ่งสรรให้กับคนจำนวนมากได้ ซึ่งแน่นอนจะไม่ใช่คุณภาพที่ดีที่สุด แต่เป็นคุณภาพที่เหมาะสมสำหรับวัดคุณภาพที่ดีที่สุด สรุป ถ้าให้กับคนจำนวนมากที่สุด แต่ถ้าพิจารณาจากคุณภาพต้องตัดความคิดเรื่องจำนวนออกไปจะจะมีผลด้านปฏิบัติ สมมุติว่า วัดคุณภาพ ๑๐ หน่วย สองหน่วยคุณภาพที่สุด คิดเป็นปริมาณ ๑ หน่วย จะต้องแจกจ่าย

วัดคุณภาพให้ได้กับคนจำนวน ๑๐ คน ไม่มากไปกว่านั้น เช่น ในกรณีของเขมร อพยพที่เข้ามาอาศัยอยู่ตามเขตชายแดนไทย รัฐบาลไทยจะให้ความช่วยเหลือชาวเขมรโดยใช้หลักความยุติธรรมแบบประโยชน์นิยมในรูปของการให้ห้องคุณภาพ และปริมาณไม่ได้ ต้องเลือกในแง่ปริมาณมากกว่าคุณภาพ ขึ้นกับจำนวนผลผลิตที่ได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศเป็นหลัก

โดยนั้นจะเห็นได้ว่า หลักความยุติธรรมในลักษณะนี้ ถ้านำหลักการนี้ไปใช้ในแง่ปริมาณและคุณภาพควบคู่กันไป ย่อมเป็นหลักการที่ดีมาก แต่ในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยากด้วยเหตุผลดังกล่าว เนื่องจาก

วิสเดิมได้สรุปหลักการนี้ว่าให้ผลแห่งจิตวิทยามากกว่า เพราะเสนอทรรศนะเรื่องความสุขมาตั้งแต่เดิม เพราะความสุขเป็นสิ่งที่มนุษย์ปรารถนา ทั้งๆ ที่ไม่รู้ว่าซึ่งไปว่าสิ่งที่มีคุณภาพที่สุดที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดคืออะไร

๒.๒ หลักความยุติธรรมในทรรศนะของจอห์น รอลส์ (John Rawls)

จอห์น รอลส์ เป็นนักปรัชญาสังคม เสนอหลักของความยุติธรรมในฐานะที่เป็นความเที่ยงตรง (Justice as fairness) เป็นความยุติธรรมที่ปราฏในลักษณะของทฤษฎีสัญญาประชากม (Social Contract theory) ด้วยเหตุผลที่ว่า รอลส์ มีความเห็นว่า ความยุติธรรมเป็นสิ่งสร้างขึ้นแล้วว่าการยอมรับเฉพาะแต่ในสังคมมนุษย์เท่านั้น หมายความว่าบังเจอกบคคลในสังคมมาทำความตกลงกัน ใช้วิธีการเล่นตามกติกา เช่นเดียวกับที่คนในสังคมมาทำความตกลงกัน ตั้งกฎเกณฑ์ขึ้นมาเพื่อยืนยันว่าจะมีอิทธิพลกัน หรือวิธีการอยู่ร่วมกันในสังคม^๑

ในสังคม คนเรานี้มีความประพฤติ ความต้องการ ที่มีแตกต่างกัน มีหลายสิ่งหลายอย่างที่คนเรารักดิไม่เหมือนกัน นั่นเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้เราต้องยึดหลักแห่งความยุติธรรม เพื่อเป็นมาตรฐานในการตัดสินตัวอย่างสมมุติว่า ถ้าไม่มีหลักแห่งความยุติธรรมเป็นตัวตัดสิน คนเราก็จะหลักเดียวและทำความผิดมากขึ้น เช่น อาจจะหลักเดียว ไม่จำกัดภัย พยายามทำการที่ไม่เที่ยงตรงต่อคนอื่น ๆ เพื่อควบคุมมิให้คนเราระเมิด และปฏิบัติยุติธรรมต่อกัน ซึ่งห้องมีหลักของความยุติธรรม

รอลส์ ยอมรับหลักแห่งความเสมอภาคในด้านของสิทธิ อิสระภาพ และเสรีภาพ เป็นสิ่งที่ขาดไม่ออกของความยุติธรรมที่จะปราฏในรูปของกฎหมายเพื่อใช้บังคับ ควบคุม ในรูปของวิธีการ เป็นอย่างมาก เพื่อจัดโครงสร้างให้เกิดความยุติธรรมให้มากที่สุด

โดยสภาพธรรชนชาติของมนุษย์โดยทั่วไป ทุกคนนั้นจะสันใจกับทรัพย์สมบัติหรือสิ่งของบนโลกนี้ ขึ้นกับตน มากกว่าจะสันใจกับบุคคลอื่น หรือกับสังคมอื่น สัญญาเสียไป บางครั้งเราเสียสละทำดีต่ออนุกติ เมื่อจะได้ผลประโยชน์ก้อนคืนมาหากกว่าที่สัญญาเสียไป

เพราฉะนั้น ความหมายของความยุติธรรม จึงมีลักษณะเป็นความยุติธรรมของผู้ที่ได้รับผลประโยชน์นี้ หรือผู้ที่ได้รับความเสียหาย ที่จะเรียกร้องเอาผลประโยชน์มาสู่ตน ซึ่งในลักษณะนี้ไม่ใช่หลักความเที่ยงตรงกันในด้านการกระจายผลประโยชน์ไปสู่คนอื่น ๆ ทฤษฎีความยุติธรรมทางสังคมในนี้จุบันจะอิงอยู่กับความคิดเรื่องความเสมอภาค นักปรัชญาสังคมจะปฏิเสธความหมายของความยุติธรรม ในความหมายนี้

หลักความยุติธรรมในทรรศนะของรอลส์ ได้ขอไว้บนความยุติธรรมในฐานะที่เป็นความเที่ยงตรงกีเพื่อว่าหลักการมุ่งถือความยุติธรรมในสังคมโดยเฉพาะ เกี่ยวพันกับมนุษย์ที่ชีวิตอยู่ในสังคมที่เข้าเชื่อว่าถ้ามีหลักนี้ไปปฏิบัติในสังคม ทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน และอย่างเป็นธรรมที่สุด

รอลส์ เชื่อว่าหลักความยุติธรรมเป็นสิ่งเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นกับสภาพแวดล้อมทางสังคม ขึ้นกับความเชื่อถือโดยทั่วไปของคนตัวส่วนมากในสังคม และสังคมจะใช้หลักความยุติธรรมนี้ เพื่อควบคุมโครงสร้างของสังคม ออกที่หนึ่ง^๒

โครงสร้างสังคมที่อ่าวเป็นพื้นฐานที่ให้ถูกดู ของเขามีความเป็นได้ ได้แก่ โครงสร้างแบบประชาธิปไตยที่ให้ความเที่ยงตรงนับพื้นฐานในด้านอิสระภาพ ในขณะเดียวกันมีรัฐบาลที่ยอมรับให้โอกาสอย่างเท่าเทียมแก่บุคคลในรัฐ นึกการประกันสังคม นี้ระบบเศรษฐกิจ เป็นระบบเบ็ดเตล็ด

หลักความยุติธรรมแบบรอลส์ มีสมมุติฐานเรื่องความเที่ยงตรงนี้ในแง่ของอิสระภาพ (liberty) ทุกคนที่เกิดบนพื้นเมืองของรัฐ ต้องได้รับอิสระภาพในด้านต่าง ๆ ที่สังคมจะมอบให้อย่างเท่าเทียมกันในด้านการศึกษา โอกาสที่จะตัดสินใจเลือกประกอบอาชีพตามความพอใจของแต่ละบุคคล กฎหมายจะกำหนดถึงอิสระภาพที่บุคคลพึงมี ซึ่งอิสระภาพนี้จะได้รับการคุ้มครองด้วย กฎหมาย

^๑ Steven Lukes, *op.cit.*, p. 190

^๒ John Rawls, *op.cit.*, p. 251.

^๓ *Ibid.*, p. 414-415

รอดส์ ยอมรับในหลักการที่ว่า มนุษย์ต่างกันใน
แง่ความสามารถ ศติมีญญา แต่การให้อิสราภาพแก่บุคคล
จะเป็นหลักประกันของความยุติธรรมทางสังคม ในเมือง
ว่าทุกคนจะแสดงหาสั่งทัณฑ์ต้องการ ซึ่งตนไม่ผ่านว่าจะ
นำมานำซึ่งความสงบหวังในชีวิตของตนได้ในสังคมที่เบ็ด
โอกาสให้เข้าเลือก ให้อิสราภาพแก่บุคคลซึ่งจะก่อให้เกิด^{๑๐}
ความยุติธรรมทางสังคมขึ้นได้ ความคิดนี้ได้รับอิทธิพล
จากแนวความคิดของอรลีต トイเตลท์เช่นนี้ว่า :

“ลักษณะพื้นฐานข้อหนึ่งคือว่า ไม่มีใครที่จะทำ
ทุกอย่างที่เขาประพฤตนาอย่างจะทำได้ หรือทำทุกสิ่งที่คุณ
อันๆ ทำได้ แต่ถึงอย่างไร ความสามารถที่แห่งอยู่ในตัว
มนุษย์ เป็นสิ่งที่ยังไม่เกินกว่าที่จะคาดคิด ดังนั้นมนุษย์
น่าจะมีสิทธิที่จะเลือกดำเนินชีวิตตามความสนใจ ตาม
สิ่งที่เขาประพฤตนา เมื่อเข้าได้บรรลุถึงสิ่งที่เขาประพฤตนา
เขาก็จะสามารถซึ่งชุมกับความสำเร็จของบุคคลอื่นได้”^{๑๐}

ทฤษฎีความยุติธรรมแบบอรลีต เป็นการมุ่งผล
ในปัจจุบัน (Present Society) ไม่ใช่สังคมอนาคต
กฎหมายมีบทบาทมากในหลักการของทฤษฎีความยุติธรรม
ของอรลีต กฎหมายต้องเดินตามหลักของศีลธรรมด้วย
หลักแห่งความยุติธรรมกับหลักของศีลธรรมต้องไปด้วย
กัน เขาคำนึงผลในด้านปฏิบัติ

อรลีต เสนอโครงสร้างสังคมที่มีระบบ (well-
ordered society) จะทำให้หลักการของความยุติธรรมนั้น^{๑๑}
ความเป็นไปได้ ต้องมีองค์ประกอบ ๓ ส่วน คือ

๑. มีการแบ่งแยกระหว่างอำนาจภายในกับอำนาจภายนอก หมายถึงรัฐต้องมีอำนาจภายในในรัฐอย่างสมบูรณ์^{๑๒}
ปราศจากการแทรกแซงจากอำนาจนอกรัฐ แม้ว่า
โครงสร้างบางอย่างภายในรัฐจะมีการเปลี่ยนแปลงแต่รัฐ
จะต้องไม่สูญเสียอำนาจภายในใน ออำนาจในการปกครอง
ตัวเอง ในรัฐที่มีอำนาจในการปกครองทั้งหมดจะให้หลัก
ประกันของหลักแห่งความยุติธรรม นอกจากรัฐจะมี
อำนาจหนึ่งคดี บังเจกบุคคลในรัฐ ต้องรู้จักหน้าที่
พึงมีต่อรัฐ

๒. กำหนดรูปแบบการปกครอง รูปแบบการ
ปกครองต้องมีลักษณะแน่นอน ไม่เปลี่ยนไปเปลี่ยนมา^{๑๓}
ซึ่งรูปแบบการปกครองที่จะขับผลให้ทฤษฎีของเขามีความ
เป็นไปได้ เป็นสังคมแบบประชาธิปไตย

๓. มีกฎหมายที่สัมพันธ์กับระบบการปกครอง
เมื่อรัฐมีอำนาจการปกครองทั้งหมด ต้องมีกฎหมายที่^{๑๔}
สัมพันธ์กับระบบการปกครอง กฎหมายต้องให้หลักประกัน
ความยุติธรรมในสังคม โดยกำหนดบทบัญญัติของ
กฎหมายให้สอดคล้องกัน ให้หลักความเท่าเทียมกัน
กฎหมายจะเป็นหลักประกันความยุติธรรมให้รูปแบบของ
ความยุติธรรม อย่างที่ ซิกวิค (Siegewick) กล่าวว่า
“รูปแบบของความเท่าเทียมกัน ถ้าลูกกำหนดเป็นรูปแบบ
ของความยุติธรรมจะปรากฏอยู่ในกฎหมายของรัฐ ซึ่งจะ
ถูกกฎหมายที่ไว้จะต้องได้รับการเชื่อฟัง”^{๑๕}

อรลีต ให้ความสำคัญกับกระบวนการของ
กฎหมายมาก เช่นกันว่า การร่างกฎหมายต้องอาศัยผู้^{๑๖}
ร่างทบทวนความสามารถ ยุติธรรมและชอบด้วยมาอกร
กฎหมาย ในหลักการของกฎหมายต้องให้อิสราภาพ ความ
เท่าเทียมแก่ประชาชน เท่ากันอิสราภาพของบุคคลได้รับ^{๑๗}
การคุ้มครองโดยกฎหมาย ถ้ากฎหมายมีลักษณะที่เหมาะสม
จะให้พื้นฐานที่ดีแก่สังคม กฎหมายต้องมีข้อห้าม^{๑๘}
ในขอบเขตที่สามารถปฏิบัติตามได้ และข้อบัญญัติ^{๑๙}
ที่บัญญัติขึ้นต้องไม่ขัดกับกฎหมายที่ใช้ในการปกครอง
และกฎหมายต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของคนส่วนรวม
กระบวนการกฎหมายต้องให้ความยุติธรรมแก่บุคคลมาก
ที่สุด เช่น ในการตัดสินคดี ศาลต้องมีอิสรภาพในการใช้
กฎหมาย ต้องไม่มีอคติ

โดยสังเขปของคนส่วนมาก อรลีต เชื่อว่าในระบบ
สังคมที่ดี ต้องมีรัฐบาลที่ดี ที่มีอำนาจที่จะปกป้องรักษา^{๒๐}
ความมั่นคง และกฎหมายต้องใช้ปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ
อรลีตใช้กฎหมายเป็นหลักประกันอย่างหนึ่งของ
สังคมที่จะสร้างให้เกิดความยุติธรรมทางสังคมขึ้นได้ โดย
กล่าวถึงกฎหมายว่าจะต้องเป็นกฎหมายที่ให้หลักประกัน
ในการบังคับและคุ้มครองอิสราภาพของบุคคลในรัฐ

หลักการดังกล่าวข้างต้น เป็นหลักการอย่าง
กว้างๆ ของทฤษฎีความยุติธรรมทางสังคมของอรลีต ซึ่ง
อรลีตเน้นความคิดในด้านการให้สิทธิ เสรีภาพ และ

^{๑๐} John Rawls, “Justice and Liberty”, in Sherover (ed.) op.cit., p. 543-544.

^{๑๑} Alvin W. Gouldner, Enter Plato, (New York : Basic Book Press, 1965), p. 225

อิสรภาพ แก่บุคคลในด้านต่างๆ อากิ่นในการประกอบอาชีพ การศึกษา ผลประโยชน์ตัดสินจากประสิทธิภาพในการทำงาน เพราะถือว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกันในด้านโอกาสที่จะแสวงหาสิ่งที่เข้ามาร่วมงานต้องการได้ในลักษณะที่ให้อิสรภาพแก่บุคคลอย่างเต็มที่ แบบที่ปรากฏในสังคมแบบประชาธิปไตย

หลักการนี้จะมีผลมากน้อยเพียงใด ขึ้นกับบุคคลในสังคมว่าจะปฏิบัติตามหลักการหรือไม่ ในแห่งที่ทำให้รอดส์ ต้องมาเน้นความยุติธรรมในตัวบุคคล การกระทำที่เรียกว่า เที่ยงตรง (acting fairly) นั้นจะต้องเป็นการกระทำในลักษณะใด บุคคลจะเป็นคนที่เที่ยงตรง (Fairness) ได้เมื่อเข้าเป็นบุคคลที่เสรี (Free person) ในการตัดสินใจเลือก หรือกระทำการใดได้ โดยไม่มีการบังคับจากบุคคลอื่น รู้จักหน้าที่และขอผูกพัน (duty and obligation) ที่จะต้องกระทำในสังคม^{๑๒}

ไม่ว่าสังคมจะมีรูปแบบการปกครองแบบใดก็ตาม ประชาชนต้องทำหน้าที่อย่างดีที่สุดตามหลักรูปแบบแห่งความยุติธรรมที่ดีอ่อนน้อมถ่อมตนในสังคมนั้น ตัวอย่างเช่น การทำตามหน้าที่ของบุคคลในสังคม เช่น มีสิทธิที่จะเลือกใช้ดือหลักการใดก็ได้ แต่ต้องให้เป็นผลดีต่อสังคม ถ้าสมมุติว่ามีการเลือกตั้ง หากยึดตามหลักประโยชน์นิยม เช่น จะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้ที่ทำประโยชน์สุข กับสังคมมากที่สุด ถือได้ว่าเขารู้จักหน้าที่ของสังคม

การปฏิบัติหน้าที่อย่างเที่ยงตรง (Acting fairly) นอกจากจะเกิดจากการปฏิบัติที่ปราศจากการบังคับ แล้วต้องเป็นการปฏิบัติที่ดีว่าเป็นกฎหมายหรือหลักการที่จะจรวจให้เกิดความยุติธรรมในสังคมนั้น

อาจกล่าวสรุปได้ว่า รอดส์วิเคราะห์ที่กฎหมายความยุติธรรม โดยยอมรับระบบเสรีประชาธิปไตยซึ่งเป็นสังคมที่ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม จึงให้สิทธิ เสรีภาพ และอิสรภาพแก่บุคคลในทางเศรษฐกิจ เลือกประกอบอาชีพได้ตามความสนใจ ผลประโยชน์ด้านจากประสิทธิภาพ ทั้งรัฐและบุคคลจะมีผลประโยชน์ร่วมกัน ภาวะเศรษฐกิจรัฐบาลจะเข้าควบคุมในด้านการกำหนดตราคานิยม การการณ์ตลาด แต่เอกสารนี้ยังคงมีสิทธิในการประกอบธุรกิจส่วนตัวได้ มีสิทธิที่จะตัดสินใจ โดยพิจารณาจากทิศทางหรือเป้าหมายของระบบเศรษฐกิจ ที่ถูกกำหนดโดยความต้องการของสังคมในขณะนั้น

จะเห็นได้ว่า รอดส์ได้พยากรณ์ร่างทฤษฎีความยุติธรรมทางสังคม เพื่อมุ่งหวังที่จะให้บังเจกบุคคลได้มีส่วนรับผิดชอบ และได้รับผลประโยชน์ที่เข้าควรจะได้รับในสังคมอย่างเท่าเทียมกันมากที่สุด โดยใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือที่จะผลุง รักษาหลักแห่งความยุติธรรมให้คงอยู่

๓. ระบบของกฎหมายกับหลักแห่งความยุติธรรม

รอดส์ให้ความสำคัญแก่กฎหมายในอันที่จะผลุง รักษาไว้ซึ่งความยุติธรรม ดังคำกล่าวที่ว่าความยุติธรรมในบังคับเป็นความยุติธรรมตามกฎหมาย (Justice under Law)

โดยทั่วไปแล้ว กฎหมายมีอำนาจทึ้งในแห่งนัก และถูก กฎหมายนี้เข้าหมายในแห่งนักเพื่อพิทักษ์รักษาความยุติธรรมให้มั่นคงขึ้น กฎหมายถูกสมมุติไว้ล่วงหน้าแล้วว่าบุคคลจะต้องรับรู้และปฏิบัติตาม กฎหมายนี้เป็นเสมือนเครื่องมือสำหรับดำเนินการเบี่ยงและความมั่นคงของสังคม หากปราศจากกฎหมายนุชช์ไม่อาจอยู่ร่วมกันได้ อย่างสันติ แต่อำนาจของกฎหมายในทางลบจะนำมาซึ่งความคิดที่ว่ากฎหมายคืออำนาจที่ค่อยบังคับการดำเนินอยู่ การมีชีวิตอยู่ของมนุษย์

สังทogenความยุติธรรมทางกฎหมาย จะต้องถูกต้องตามหลักศีลธรรมด้วยหรือไม่? คนส่วนใหญ่เชื่อว่า คำว่า "ความยุติธรรม" หรือ การกระทำที่ยุติธรรม คือ การกระทำที่ถูกต้อง (Right action) เพราะฉะนั้นสิ่งที่เรียกว่าเป็นความยุติธรรมและถูกต้อง จะต้องเป็นสิ่งที่ตรงข้าม การกระทำที่อยุติธรรมจะหมายถึงการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งนั่นย่อมบ่งบอกถึงการกระทำที่ผิด เดิม ดังนั้น เป็นต้น

ความถูกต้องหรือความดีในทางศีลธรรม กับสิ่งที่เป็นความยุติธรรมทางกฎหมาย แม้จะไม่ใช่สิ่งเดียวกัน แต่จะมีลักษณะของบทสนับสนุนกัน เช่น อาชญากรรม การฆาตกรรม การทำร้ายผ่อน จัดได้ว่าเป็นสิ่งที่อยุติธรรมทั้งในแห่งกฎหมายและศีลธรรม ความผิดทางศีลธรรมแต่ก็ต่างจากความผิดทางกฎหมายอยู่บ้าง ใน

^{๑๒} John Rawls, A Theory of Justice, p. 230

ลักษณะที่ว่า ความผิดทางศีลธรรมส่วนใหญ่แล้วเป็นความผิดทางจิตใจ ซึ่งถูกตัดสินด้วยมโนธรรม ในขณะที่ความผิดทางกฎหมายจะได้รับโทษทางร่างกาย กฎหมายในลักษณะของกฎหมายอาญา นักจะไม่ขัดกับกฎหมายศีลธรรม จุดมุ่งหมายของกฎหมายเป็นไปเพื่อชุมชนมากกว่าจะพิจารณาแบ่งบังคับบุคคลเหมือนเดิมที่ศาสนาระบุไว้

มีล็อกเชอร์ว่า มนุษย์มีพัฒนาที่จะต้องการพกกฎหมายที่ยุติธรรม รู้จักงานบังคับบุคคลให้ทำสิ่งที่เราไม่ต้องการทำได้ โดยใช้อำนาจของกฎหมาย เช่น ในการเรียกเก็บภาษีในรูปแบบต่าง ๆ กฎหมายคือแม่บทของความยุติธรรม แต่ถ้าในกรณีที่กฎหมายนี้ไม่ยุติธรรม การขัดขืนต่ออำนาจของกฎหมายซึ่งหมายถึงการขัดขืนต่ออำนาจรัฐ (Civil disobedience) นั่นเอง จะดีกว่ามีความลุกคัดองมานกน้อยเพียงใด ?

รองศาสตราจักรความคิดที่ว่า การขัดขืนต่ออำนาจรัฐหรือกฎหมายจะขอบด้วยเหตุผลก็ต่อเมื่อจิกรรมอันนี้ มีหลักการทางศีลธรรมร่วมอยู่ด้วย ภายใต้แนวความคิดที่ถูกต้องอันเกี่ยวข้องกับสังคมหรือเพื่อชุมชน เป็นการกระทำด้วยความดีที่จะนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงโดยนายหรือกฎหมายของรัฐ แต่ถือว่าไร้รองศาสตราจักรไม่ได้เสนอว่ากฎหมายที่ยุติธรรมทุกฉบับจะต้องถูกต่อต้าน เน่ายังไงยังสนับสนุนความคิดที่ว่า พลเมืองของระบอบประชาธิปไตย ต้องยืนอยู่ภายใต้สัญญาประชาคม จะต้องเชือพั้งการตัดสินของคนส่วนใหญ่ นั่นคือต้องเคารพต่องกฎหมาย

โดยสรุปทฤษฎีหรือหลักการที่เกี่ยวข้องกับความยุติธรรมในเบื้องตน แม้จะมีเจ้าหน้าห้องหลักการแตกต่างกัน แต่เป็นความยุติธรรมที่ปราศจากในฐานะของมาตรการหรือหลักการตัดสิน กิจกรรมที่มีเนื้หาหมายเพื่อสังคม เพื่อสนับสนุนความดีของสังคม โดยอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือ ไม่ได้มุ่งไปในด้านการหาความหมายของความยุติธรรม หรือหาคำนิยามของความยุติธรรม ดังนั้นความยุติธรรมจึงไม่ได้อยู่ในฐานะของความรู้สึกอะไรบางอย่างในจิต ทั้งนี้มุ่งยึดเรื่องสว่างหาแต่ให้คำตอบกับตนเองไม่ได้

จាหน่ายตำรา
และหนังสือทั่วไป
เชิญชมได้ทุกເວລາ
บริการท่านด้วยแອร์ເଇນເଲີນ

ศูนย์หนังสือ^๔
ธรรมศาสตร์
THAMMASAT
BOOKSTORE